

Més que un Mur de les Lamentacions

La descoberta de 8.000 m² de l'entramat urbà de la ciutat medieval ha fet qüestionar la idoneïtat de construir una biblioteca a l'antic mercat del Born de Barcelona. Una espectacular troballa que, a més de testimoniar la derrota de la ciutat el 1714 davant les tropes francocastellanes de Felip V, il·lustra la vida quotidiana de l'època.

Els intel·lectuals de torn de la caverna jacobina han volgut ridiculitzar les restes arqueològiques trobades al subsòl del mercat del Born de Barcelona. Aquestes plomes il·lustres de l'antinacionalisme català han reivindicat, en nom de la modernitat i contra el victimisme instaurat en la política catalana durant els darrers vint anys, que es destrueixi un dels jaciments urbans medievals més singulars d'Europa, per poder fer una biblioteca provincial prevista en aquest emplaçament. Un projecte que porta vint anys de retard i que mai no havia estat reivindicat amb tanta contundència com ara pel progressisme "no nacionalista" de Catalunya.

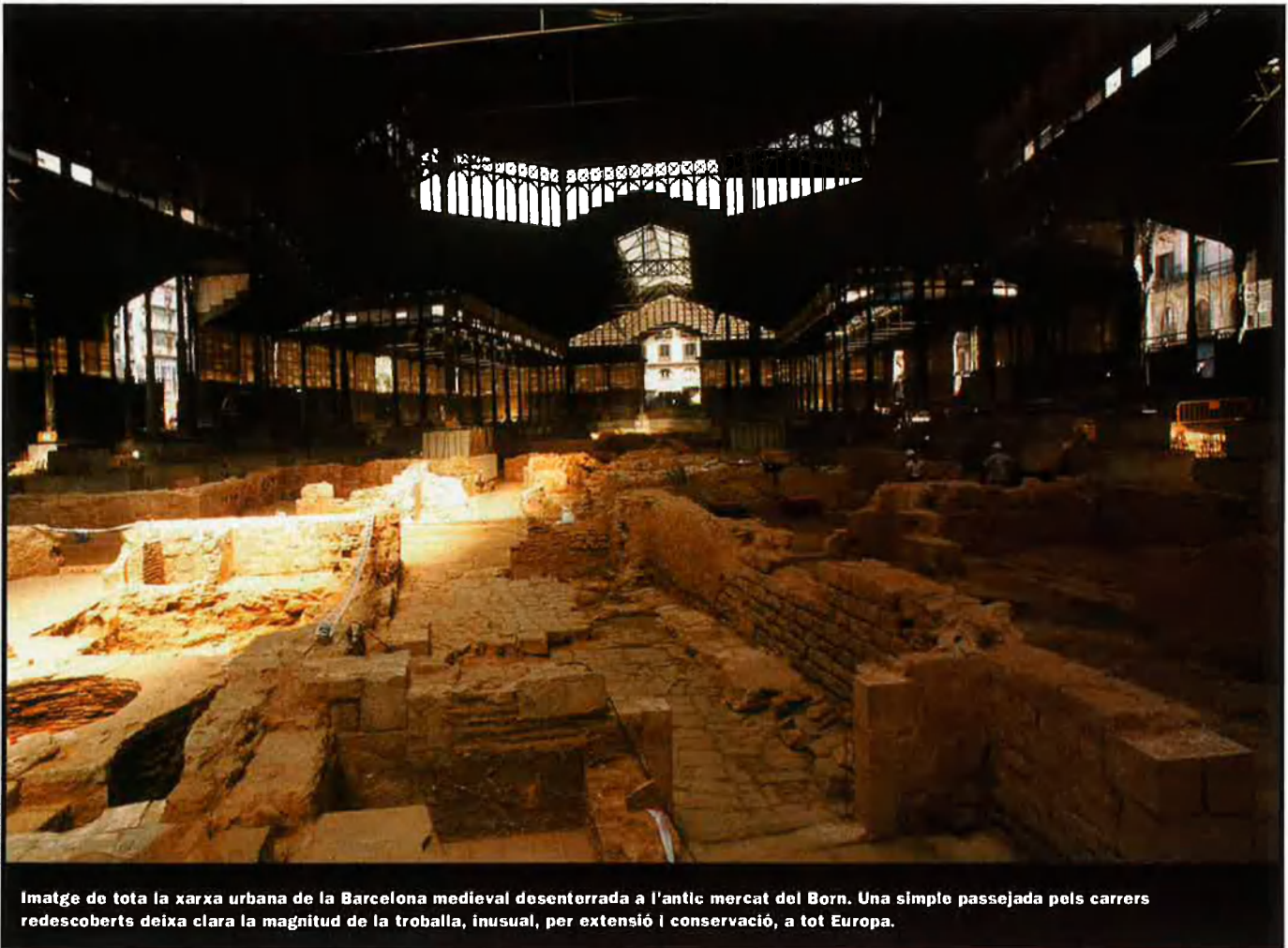
Quin és, doncs, el motiu de l'interès per tirar endavant la biblioteca, sense cap replantejament sobre el projecte inicial, encara que sigui passant per sobre d'una troballa arqueològica d'aquesta magnitud, és a dir, de 8.000 m² d'un barri medieval amb un estat de conservació inusual? Doncs bé, entre altres coses, les restes en qüestió corresponen a una part de Barcelona, l'antic barri de la Ribera, que va ser destruïda i sepultada després del setge i la victòria de les tropes borbòniques de Felip V el 1714. Evidentment, aquest és un record que genera urticària entre els sectors que s'entesten a titllar aquella massacre de "cantarella victimista del nacionalisme pujolista". Fins i tot, algunes de les opinions que neguen la importància de les restes consideren que l'enderroc del barri de la Ribera, ordenat per Felip V, no és el símbol de la pèrdua de les llibertats catalanes, sinó el símbol del final de la "Catalunya feudal". És a dir, Felip V va modernitzar el país. Com avui el primer ministre israelià, Ariel Sharon, modernitza Palestina a força d'arranar poblacions com Jenín.

El historiadors expliquen que, ja derrotada la ciutat de Barcelona, Felip V va ordenar el 1915 enderrocar part de la ciutat vençuda, el barri de la Ribera. El 20% dels edificis de Barcelona van ser enderrocats, i entre quatre i deu mil persones es quedaren sense llar. A banda de l'acte d'humiliació als vençuts, la destrucció d'aquesta zona havia de servir per proveir les tropes borbòniques dels materials necessaris per a la construcció de la Ciutadella –una fortificació militar ideada per vigilar la ciutat "traïdora"– i per arrancar els voltants de la fortificació. Els mateixos habitants de la ciutat van ser els que van ser obligats a destruir les pròpies cases.

Més que el testimoni del 1714. Però les restes del Born, a banda de ser testimoni d'aquell setge, i superats els discursos d'escàs contingut intel·lectual, són unes restes arqueològiques urbanes excepcionals, tant per la seva extensió com pel seu interès històric. És a dir, a banda del valor simbòlic de la troballa –que no és un argument menor–, ens trobem davant un jaciment que reconstrueix, en gran part, la història de la vida quotidiana d'una ciutat medieval europea fins a l'inici del segle XVIII.

Fa cinc mesos que s'havien iniciat les excavacions del Born i tot just acabaren la setmana passada. A mesura que es veia la magnitud de la troballa ha sorgit el debat de la necessitat de mantenir el projecte de la biblioteca provincial a l'antic mercat del Born o, per contra, cercar-ne una altra ubicació.

El director del Museu d'Història de la Ciutat, Antoni Nicolau, ja va advertir, al final de l'any passat, de la importància de la descoberta al regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, Ferran Mas-

Imatge de tota la xarxa urbana de la Barcelona medieval desenterrada a l'antic mercat del Born. Una simple passejada pels carrers redescoberts deixa clara la magnitud de la troballa, inusual, per extensió i conservació, a tot Europa.

carell (PSC). El tema havia arribat als despatxos de Generalitat i de l'Ajuntament, fins que, el febrer passat, el tercer tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona, Jordi Portabella (ERC), va dur el tema a la comissió de govern municipal. Des de llavors, es va obrir el debat de com s'havien de preservar les restes, i si calia modificar el projecte de la biblioteca del Born.

Portabella, regidor també de Turisme, considera que amb aquesta descoberta es podria "crear un pol d'atracció nou" per a aquesta zona de la ciutat. I és que per al regidor republicà no es pot deixar de valorar l'interès turístic que poden tenir les restes medievals, ja que podrien permetre ajudar a redistribuir millor els fluxos turístics. Encara és més, podrien dotar el barri de la Ribera d'una nova onada de turisme cultural. Per això, i pel valor del jaciment arqueològic, els republicans han defensat des del començament la necessi-

La importància arqueològica de les restes del Born va molt més enllà d'un simple interès simbòlic

tat de preservar les restes, però sense minimitzar el projecte de la biblioteca.

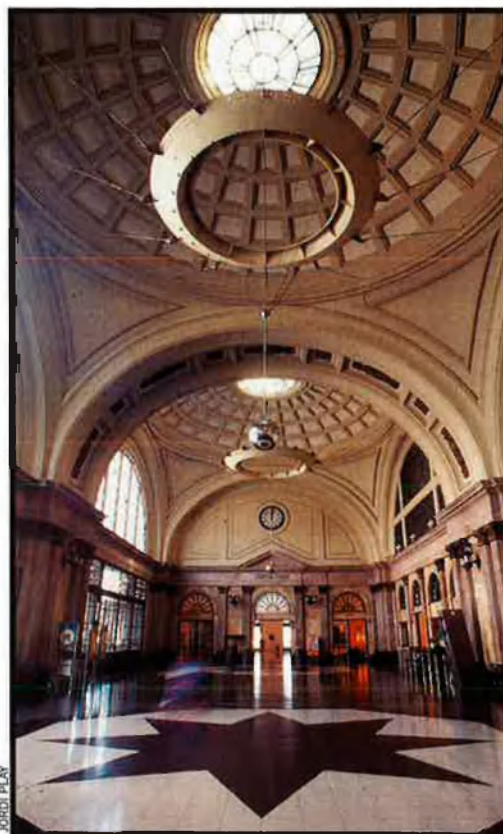
Però com a solució salomònica, Generalitat i Ajuntament van acordar treballar per trobar una solució que fes competible la biblioteca i les restes medievals. En aquests termes es va expressar, per exemple, el conseller de Cultura, Jordi Vilajoana. Però també és cert que des de les administracions s'ha tractat el tema amb cautela i no s'ha volgut prendre cap decisió fins que no estiguin fets els informes dels experts, és a dir, al final d'aquest mes d'abril.

Però la idea que la importància de les restes de la ciutat medieval eren incom-

patibles amb la biblioteca s'ha anat estenent durant tot aquest temps.

Així, per exemple, per als arqueòlegs, el més important de la troballa és el conjunt, amb tota la seva extensió. L'associació de Museòlegs de Catalunya i l'Associació d'Arqueòlegs han demanat la conservació completa de les restes i la integració d'aquestes en un museu, un fet que el consideren incompatible amb la biblioteca. Un grup de professors d'història de diverses universitats ha presentat un manifest en aquest mateix sentit.

També s'han declarat partidaris de la preservació de les restes tots els components de la junta de govern del Depart-

KOEDI PLAY

A l'esquerra, l'estació de França, una de les alternatives que es baralla per allotjar la biblioteca projectada per a l'espai que ocupava l'antic mercat del Born. Al costat d'aquestes ratlles, i a sota, dues imatges de les restes arqueològiques que s'han trobat en aquest indret.

Viatge al passat

Trepitjar exactament els mateixos carrers que trepitjaven els ciutadans de la Barcelona medieval, sense cap mena d'alteració del context pel pas de la història, com si el temps s'hagués aturat, per uns instants, sota els nostres peus. Això seria possible per a qualsevol persona que volgués fer-ho si finalment les restes del mercat del Born fossin respectades en la seva integritat. Els 8.000 metres quadrats del recinte de l'antic mercat han servit d'una mena de paraigua, que ha evitat la destrucció d'aquestes restes urbanes, soterrades per ordre de Felip V entre 1715 i 1716. L'estructura lleugera del Born ha preservat el subsòl de les agressions pròpies del desenvolupament de les ciutats (xarxes de clavegueram, línies de serveis —com ara gas, aigua o llum—, fonaments de construccions més altes, etc.).

Aquest jaciment urbà ens permet caminar, per tant, per l'entramat urbà d'una part del barri de la Ribera. Ha quedat al descobert una part del Rec Comptal, una construcció existent des del segle X, al voltant de la qual es va urbanitzar aquesta part de Barcelona des del segle XIII. Els carrers de l'època estan conservats a la perfecció i l'estructura bàsica dels edificis també. A més, el tall de ciutat conservada preserva espais diferenciats que permeten conèixer diverses activitats de l'època. Hi ha un sector que correspon als edificis construïts a la vora del Rec Comptal, on es concentren els tallers que necessiten l'aigua del rec (amb construccions d'entre el segle XIII i el XIV); un segon sector, que correspon als segles XIV i XV, amb tallers i habitatges —fins i tot una taberna—, i un altre sector, del segle XVI, amb cases més humils de pescadors. Tot això amb tota mena de detalls, com gerres, bales del setge francocastellà, eines de tot tipus, plats, en definitiva, rastres de la vida dels barcelonins de l'època.

En conclusió, un luxe per fer un viatge al passat, que cap ciutat del món s'hauria de deixar perdre. **E. R.**

tament d'Història de la Universitat de Barcelona.

Alternativa a l'estació de França.

Fins i tot el cap del PP a l'Ajuntament de Barcelona, Santiago Fisas, no tancava la porta a un possible trasllat de la biblioteca a un altre indret, com ara l'estació de França, una proposta que ja havia estat proposada per Portabella. L'Ajuntament, malgrat els acords previs establerts amb la Generalitat, no descarta aquesta opció de l'antiga estació ferroviària.

De fet, tothom que ha tingut l'opció de veure les restes del Born, difícilment pot quedar indiferent. Historiadors, arqueòlegs, universitats han demanat la preservació d'aquest entramat urbà medieval. També és cert que ningú pot negar la necessitat d'una nova gran biblioteca —més que no pas d'una biblioteca provincial— per a una ciutat com Barcelona. Però és una falsa dicotomia creure que el regal fins avui enterrat al Born sigui el responsable del retard d'un equipament que ha estat escatimat durant dues dècades.

Enric Rimbau